

Trettionde sessionen (1990)

Allmän kommentar nr 19: Artikel 23 (familjen)

1. Artikel 23 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter erkänner att familjen är samhällets naturliga och grundläggande enhet och är berättigad till samhällets och statens skydd. Skyddet av familjen och dess medlemmar garanteras också, direkt eller indirekt, av andra bestämmelser i konventionen. Artikel 17 innehåller därför ett förbud mot godtyckligt eller olagligt ingripande i familjen. Dessutom behandlar artikel 24 i konventionen specifikt skyddet av barnets rättigheter, individuellt eller som en medlem av familjen. I sina rapporter underlåter ofta konventionsstaterna att ge tillräcklig information om hur staten och samhället fullgör sin skyldighet att skydda familjen och dess medlemmar.

2. Kommittén konstaterar att familjekonceptet i vissa avseenden kan skilja sig åt mellan olika stater, och även från region till region inom en stat, och att det därför inte är möjligt att använda en standarddefinition för detta koncept. Kommittén understryker dock att när en grupp personer betraktas som en familj i en stats lagstiftning och praxis, måste den ges det skydd som avses i artikel 23. Följaktligen ska konventionsstaterna rapportera om hur familjekonceptet och -begreppet är uppbyggt och definierat i deras egna sociala och rättsliga system. När det finns olika familjekoncept ("kärnfamilj" och "storfamilj") i en stat ska detta anges med en förklaring av vilken skyddsgrad som ges för var och en av dem. Med tanke på förekomsten av olika familjeformer, som ogifta par med barn eller ensamstående föräldrar med barn, ska konventionsstaterna även ange om och i vilken utsträckning dessa familjetyper och deras medlemmar erkänns och skyddas av inhemsk lagstiftning och praxis.

3. För att kunna garantera skyddet enligt artikel 23 i konventionen måste konventionsstaterna anta rättsliga, administrativa eller andra åtgärder. Konventionsstaterna ska lämna detaljerade uppgifter om karaktären på dessa åtgärder och de medel som används för att garantera deras effektiva genomförande. Eftersom konventionen även erkänner familjens rätt till skydd från samhället, ska konventionsstaternas rapporter ange hur staten och andra sociala institutioner ger det nödvändiga skyddet till familjen, om staten ger finansiellt eller annat stöd till dessa institutioners verksamhet och hur den säkerställer att denna verksamhet är förenligt med konventionen.

4. Artikel 23, punkt 2, i konventionen bekräftar rätten för giftasvuxna män och kvinnor att ingå äktenskap och bilda familj. Punkt 3 i samma artikel föreskriver att inget äktenskap får ingås utan de blivande makarnas fria och fulla samtycke. Konventionsstaternas rapporter ska ange om det finns inskränkningar eller hinder i utövandet av rätten att ingå äktenskap baserat på särskilda faktorer såsom grad av släktskap eller mental oförmåga. Konventionen fastställer inte en specifik giftasvuxen ålder, varken för män eller kvinnor, men denna ålder ska vara sådan att de blivande makarna kan ge sitt fria och fulla samtycke i en form och under villkor som föreskrivs i lagen. I detta sammanhang noterar kommittén att sådana lagbestämmelser måste vara förenliga med det fulla utövandet av övriga rättigheter som garanteras av konventionen; rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet medför till exempel att varje stats lagstiftning ska tillåta möjligheten till både en religiös och borgerlig vigsel. Kommittén anser dock att en medlemsstats krav på att ett äktenskap, som firas i enlighet med religiösa riter, även ska utföras, bekräftas eller registreras enligt civilrättslig lag inte är oförenligt med konventionen. Staterna uppmanas också att inkludera information om detta i sina rapporter.

5. Rätten att bilda familj innebär i princip möjligheten att fortplanta sig och leva tillsammans. När konventionsstaterna antar en familjeplaneringspolitik ska den vara förenliga med bestämmelserna i konventionen och ska, i synnerhet, inte vara diskriminerande eller obligatorisk. På samma innebär möjligheten att leva tillsammans antagandet av lämpliga åtgärder både på den inhemska nivån och i förekommande fall i samarbete med andra stater för att garantera sammanhållningen eller återföreningen av familjer, särskilt när familjemedlemmarna är separerade av politiska, ekonomiska eller liknande skäl.

6. Artikel 23, punkt 4, i konventionen föreskriver att konventionsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att trygga makarnas likställighet i fråga om rättigheter och ansvar vid äktenskapets ingående, under äktenskapet och vid dess upplösning.

7. Med tanke på jämställdhet i äktenskapet noterar kommittén särskilt att könsdiskriminering inte får ske i samband med förvärv och förlust av medborgarskap på grund av äktenskap. På samma sätt ska rätten för båda makarna att använda hans eller hennes ursprungliga efternamn eller att delta på lika villkor i valet av ett nytt efternamn skyddas.

8. Under äktenskapet ska makarna ha lika rättigheter och skyldigheter inom familjen. Denna jämställdhet omfattar alla frågor som utgår från makarnas förhållande, såsom val av bosättning, skötseln av hushållet, utbildningen av barnen och förvaltningen av tillgångar. Denna jämställdhet fortsätter att vara tillämplig på överenskommelser om hemskillnad eller upplösning av äktenskapet.

9. All diskriminerande behandling beträffande skäl och förfaranden för separation eller skilsmässa, vårdnad av barn, underhåll eller underhållsbidrag, besöksrättigheter eller förlust eller återupprättande av föräldrans ansvar måste förbjudas, med tanke på barnens bästa i detta sammanhang. Konventionsstater ska, i synnerhet, i sina rapporter inkludera uppgifter om bestämmelser för det nödvändiga skyddet av barn vid upplösningen av ett äktenskap eller separationen av makarna.